

Nr 35

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:99 av herr *Johan Olsson m. fl.* och II:132 av herr *Jonsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om framläggande av förslag senast till 1968 års riksdag om sådana bestämmelser i beskattningssystemet, att högre initialavskrivning medges på byggnader i jordbruk och i rörelse, i enlighet med vad i motionerna anförts;

2) de likalydande motionerna I:162 av herr *Ottosson m. fl.* och II:195 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att punkt 3 c samt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Anvisningar

till 29 §.

3. c. Värdeminskningens avdrag med — — — särskilda bestämmelser.

Jämkning av — — — i räkenskaperna.

Har skattskyldigs — — — för utskylder.

Ådagalägger skattskyldig — — — bokförda värdet.

Har ett — — — återstående beloppet.

Skattskyldig må utöver avdrag enligt bestämmelserna i denna punkt åtnjuta avdrag för beräknad framtida prisstegring med ett belopp, motsvarande en femtedel av anskaffningskostnaderna för sådana under beskattningsåret anskaffade maskiner och andra inventarier, vilka vid utgången av beskattningsåret fortfarande tillhörde rörelsen. Vid tillämpning av denna bestämmelse skall iakttagas, att kostnaderna för an-

skaffning av maskiner och inventarier med en varaktighetstid av högst tre år samt av begagnade inventarier icke må medräknas samt att, då fråga är om inventarier, som av den skattskyldige förvärvats från rörelseidkare med vilken han är förbunden i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, anskaffningskostnaden må medräknas endast om tillgången tillverkats under beskattningsåret.

4. Skattskyldig må, — — — undgå taxering.
 Avdrag för — — — tillgångarna anskaffats.
 Hava under — — — lägre belopp.
 Har ett — — — av anskaffningsvärdet.
 Har skattskyldig — — — anskaffade tillgångar.
 Oaktat vad — — — en skattskyldig.
 Då tillgångar, — — — till 28 §.
 Finnes skattskyldig — — — fråga verkställes.
 Den omständigheten — — — tredje stycket.
 Har före — — — tillgodoräknats honom.

Vad i punkt 3 c sista stycket stadgas om extra avdrag på grund av prisstegring skall äga motsvarande tillämpning i fråga om maskiner och andra inventarier, för vilka avdrag för avskrivning åtnjutes enligt bestämmelserna i denna punkt.

- Har aktiebolag — — — följande åren.
 Angående avdrag — — — till 41 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968, dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1968 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1967 eller tidigare år. I samband härmed skall iakttagas följande. Oaktat bestämmelserna i punkt 3 c. sista stycket samt i punkt 4 elfte stycket av anvisningarna till 29 § skola för de beskattningsår, beträffande vilka taxering verkställes åren 1969—1970, extra avdrag för beräknad framtida prisstegring medgivnas med i det följande angiven procentuell andel av anskaffningskostnaderna för under vederbörande beskattningsår anskaffade maskiner och andra inventarier, nämligen

såvitt angår det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställes år 1969, fem procent av anskaffningskostnaderna,

såvitt angår det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställes år 1970, tio procent av anskaffningskostnaderna, samt

såvitt angår det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställes år 1971, femton procent av anskaffningskostnaderna;

3) de likalydande motionerna I:415 av herr *Bengtson m. fl.* och II:535 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om en sådan utformning av beskattningssystemet, att detsamma kan användas i den aktiva lokaliseringens syfte; samt

b) medge att investeringsfonderna inom lokaliseringspolitiskt stödområde må användas i lokaliseringspolitiskt syfte tills vidare enligt de grunder, som gällde t. o. m. den 30 juni 1965.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I:99, II:195 och II:535.

Gällande rätt

Maskiner och inventarier

Vid beräkning av inkomst av *rörelse* och av *jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder* får i princip åtnjutas årliga värdeminskningsavdrag för kostnader för anskaffande av maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Undantagsvis må sådan anskaffningskostnad i sin helhet avdragas som omkostnad redan under anskaffningsåret, nämligen i de fall då tillgången beräknas bli förbrukad inom högst tre år.

De närmare bestämmelserna om avdrag för värdeminskning av maskiner och inventarier återfinns i punkterna 3 och 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen (jfr punkt 1 fjärde stycket av anvisningarna till 22 § samma lag). Såvitt här är av intresse innebär bestämmelserna i huvudsak följande. Vid tillämpning av s. k. planenlig avskrivning bestämmes det årliga värdeminskningsavdraget normalt enligt avskrivningsplan till viss procent av tillgångens anskaffningsvärde. Saknas utredning om anskaffningsvärdet, må avdrag beräknas till viss procent av bokförda värdet eller av annat lämpligt värde. Huvudregeln för s. k. räkenskapsenlig avskrivning medger avdrag årligen med högst trettio procent av summan av ingående bokfört värde å inventariebeståndet och anskaffningskostnaden för under året inköpta inventarier. Enligt en kompletterande regel får tillgångarna nedskrivas till ett värde motsvarande restvärdet vid en årlig avskrivning med tjugu procent av inventariebeståndets anskaffningsvärde. Understiger inventariebeståndets verkliga värde även det angivna restvärdet, medges avdrag även för härav betingad ytterligare avskrivning. Vare sig planenlig eller räkenskapsenlig avskrivning tillämpas utgår man från tillgångens »historiska» anskaffningskostnad. Någon upp- eller nedräkning vid höjd resp. sänkt återanskaffningskostnad ifrågakommer alltså inte. Skillnaden mellan de båda avskrivningsmetoderna ligger främst däri, att medan den planenliga avskrivningen är ställd i relation till tillgångens antagna årliga förslitning, den räkenskapsenliga avskrivningen är i princip oberoende av förslitningens omfattning.

Frågan om avskrivning å inventarier på grundval av annat värde än anskaffningsvärdet behandlades av *företagsbeskattningskommittén* i dess år 1954 avgivna betänkande med förslag till ändrad företagsbeskattning (SOU 1954:19). Kommittén föreslog inte någon ändring i tidigare gällande bestämmelser om avskrivning på grundval av anskaffningsvärdet. Härvid erinrade kommittén om den kritik, som riktats mot avskrivningsregler innebärande en periodisering av den historiska anskaffningskostnaden. I tider med fallande penningvärde medför dylika regler att det sammanlagda

beloppet av gjorda avskrivningar inte svarar mot kostnaden för ett återanskaffande av en med den avskrivna maskinen likvärdig sådan. Det kan således göras gällande att i angivna läge en viss förtäring av företagets kapital äger rum genom beskattningen. Från näringslivets sida har också vid skilda tillfällen yrkats, att avskrivningarna borde få grundas på maskinens nuvärde vid varje avskrivningstillfälle. Vid övervägande av frågan om avskrivning på anskaffningsvärde eller nuvärde fann kommittén, att så starka invändningar från såväl teoretisk som praktisk synpunkt måste framställas mot en avskrivning på nuvärdet, att kommittén inte kunde förorda något förslag i denna riktning. Härvidlag hänvisade kommittén till det förhållandet att någon enhetlig uppfattning inte råder om det teoretiskt riktiga i en avskrivning på nuvärdet. Det hävdas nämligen, anförde kommittén, att något godtagbart resultat inte uppnås om man isolerat beaktar prisförändringarna för allenast en post i balansräkningen. En förlust på tillgångssidan sammanhängande med en nedgång i penningvärdet kan mycket väl från företagets synpunkt vara kompenserad genom en vinst på passivsidans skulder. Det sagda exemplifierades av kommittén med det tänkta fallet att en maskin helt finansierats med lånade medel och att de mot avskrivningarna svarande beloppen skulle användas för amorteringar å lånet. Om avskrivning på nuvärdet skulle medges i en sådan situation, innebar detta endast att företaget tillfördes en vinst lika stor som den förlust, vilken långivaren åsamkades. Kommittén underströk vidare de utomordentliga praktiska svårigheter, som skulle vara förenade med tillämpningen av en bestämmelse av dylik innebörd. Härom anförde kommittén följande.

Skulle nuvärdet fastställas för varje tillgång för sig, föreligger merendels det förhållandet, att på grund av teknikens utveckling den äldre maskinen ersatts av en ny med helt eller delvis annorlunda konstruktion, varför rätta jämförelser mellan anskaffningskostnaderna vanligen inte kan göras. En undersökning och omräkning av antytt slag skulle behöva verkställas för varje maskin och varje år. En annan möjlighet skulle vara att söka fastställa ett för vissa grupper av inventarier gemensamt prisindex, men även ett sådant prisindex är då det gäller det enskilda företaget ofta nog högst missvisande, beroende på en skiftande sammansättning av inventariebestånd och maskinernas individuella ålder. Med denna metod skulle alltså nås högst ojämnt resultat samtidigt som tillämpningssvårigheterna i det väsentliga likväl skulle bestå.

Kommittén framhöll tillika, att spørsmålet om avskrivning på anskaffnings- eller nuvärdet i väsentlig mån reducerades till följd av den av kommittén föreslagna degressiva avskrivningsmetoden, vilken tillät en avskrivning av mer än 50 procent av anskaffningsvärdet under de två första åren, samt än ytterligare på grund av kommitténs förslag i fråga om lagstiftningen rörande investeringsfonder.

Två *reservanter* inom kommittén uttalade, att de inte kunde godta de mera teoretiska argument på vilka majoriteten grundat sitt avvisande av frågan om avskrivning på ett högre värde än anskaffningsvärdet. De betonade den betydelse den fria avskrivningen haft för företagen i tider av starkt stigande återanskaffningskostnader på

maskiner och inventarier. Om det i företaget arbetande kapitalet i ett sådant läge skulle kunna hållas intakt, var enligt reservanternas mening en avskrivning på återanskaffningsvärdet eller i varje fall på de löpande nuvärdena erforderlig.

Företagsbeskattningskommitténs förslag i nu berörda del lades — med vissa jämkningar — till grund för nu gällande lagstiftning.

Byggnader m. m.

Enligt 22 § 1 mom. kommunalskattelagen må från bruttointäkt av jordbruksfastighet avdrag göras för värdeminskning av till jordbruket eller dess binärningar eller till skogsbruket hörande driftbyggnader, däri inbegripna för driften nödiga bostadsbyggnader.

Närmare bestämmelser om värdeminskningsavdragets beräkning m. m. är meddelade i punkt 2 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen ävensom i punkterna 2 b) och d), 3 och 4 i övergångsbestämmelserna till lagen den 7 december 1951 (nr 790) om ändring i kommunalskattelagen.

Nämnda bestämmelser om värdeminskningsavdrag äger tillämpning vid inkomstredovisning av jordbruksfastighet såväl enligt kontantprincipen som enligt bokföringsmässiga grunder, med undantag allenast för den i punkt 2 fjärde stycket av anvisningarna till 22 § meddelade bestämmelsen angående rätt till s. k. utrangeringsavdrag, vilken avser endast bokföringsmässig redovisning.

Värdeminskningsavdraget bör enligt bestämmelserna beräknas till viss procent av byggnadens värde. För fastställande av detta värde (avskrivningsunderlaget) finnes bestämmelser i förenämnda punkt 2 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen. Ytterligare anvisningar för tillämpning av bestämmelserna har lämnats av riksskatte-nämnden i dess meddelanden nr 4/1954 p. 1 och nr 5/1955 p. 1. Ifrågavarande bestämmelser och anvisningar innebär i korthet följande.

I första hand upptages värdet till *anskaffningskostnaden* om denna kan visas. Härvid beräknas värdeminskningsavdrag enligt värdeminskningsplan. Vid övergången till beräkning av avdrag å anskaffningskostnaden skall dock värdet upptagas till anskaffningskostnaden minskad med beloppet av tidigare åtnjutna värdeminsk-ningsavdrag (samt i förekommande fall med oavskrivet värde å utrangerad eller avyttrad byggnad). Såsom ingångsvärde i planen bör på grund härav upptagas det så-lunda bestämda restvärdet för byggnaderna, varefter värdeminskningsavdraget be-stämms till viss procent av detta ingångsvärde.

Om anskaffningskostnaden ej kan visas, upptages värdet enligt en schablon-metod, innebärande att värdet av byggnaden upptages till två tredjedelar av det under beskattningsåret gällande taxerade jordbruksvärdet, minskat med däri ingående skogsmarksvärde, i den mån det överstiger 25 000 kronor, samt med skäligt värde å mera betydande naturtillgångar och särskilda förmåner. Dessa anses såsom mera betydande om värdet av förmånerna överstiger en tiondedel av det taxerade jordbruks-värdet. Någon plan för beräkning av värdeminskningsavdraget erfordras icke vid till-lämpning av schablonmetoden. Vidare gäller att varje taxeringsenhet bör behandlas

för sig även för det fall, att flera taxeringsenheter tillsammans bildar en förvaltningsenhet.

Värdet kan också bestämmas enligt en k o m b i n e r a d metod, därvid man utgår från ett värde beräknat enligt sistnämnda schablonmetod. Till detta värde lägges kostnad för sådan ny-, till- eller ombyggnad, som utförts efter den tidpunkt, till vilken det enligt schablonen bestämda ingångsvärdet hänför sig. Å ingångsvärdet beräknas värdeminskingsavdrag för framtiden enligt plan. Kostnad för senare ny-, till- eller ombyggnad tillägges avskrivningsunderlaget. Senare ändringar av taxeringsvärdet påverkar däremot inte avskrivningsunderlaget, då den kombinerade metoden användes.

Värdeminskingsavdraget kan slutligen beräknas enligt ytterligare en metod. Riksskattenämnden har sålunda uttalat att, om en jordbrukare kan visa anskaffningskostnaden för viss eller vissa byggnader, som uppförts före den tidpunkt till vilken det under beskattningsåret gällande taxeringsvärdet hänför sig, och dessa kostnader enbart för sig överstiger det ovan schablonmässigt beräknade värdet, han bör äga rätt att beräkna värdeminskingsavdraget enbart å nämnda kostnader, ehuru de icke omfattar hela byggnadsbeståndet. Därvid bör dock kostnaderna minskas med medgivna värdeminskingsavdrag å hela byggnadsbeståndet från och med det första år på vilket kostnaderna belöper. Avdraget beräknas i detta fall enligt plan.

I allmänhet medges avdrag för värdeminskning å jordbrukets driftbyggnader med 1½ procent av byggnadens värde.

Oavsett efter vilken metod avskrivningsunderlaget bestämmes kan i vissa fall ifrågakomma reducereing av avskrivningsunderlaget med hänsyn till den i punkt 2 andra stycket av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen meddelade bestämmelsen rörande mervärde för s. k. överloppsbyggnader. Denna bestämmelse avser endast jordägarens egen bostadsbyggnad — exempelvis en slottsbyggnad — och sålunda inte driftbyggnader. Driftbyggnader medräknas i avskrivningsunderlaget även om de tillfälligtvis inte användes.

Skattskyldighet vid försäljning av byggnad å jordbruksfastighet bedömes enligt reglerna i 35 § kommunalskattelagen. Detta innebär att skattskyldighet inte föreligger om fastigheten innehafts 10 år eller längre tid.

För kostnad för anskaffning av byggnad, som är avsedd att användas i ägarens r ö r e l s e, får avdrag i princip åtnjutas endast i form av årliga värdeminskingsavdrag. (Bestämmelserna härom återfinns i punkt 7 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.) I vissa särskilda fall får emellertid byggnadskostnaden i dess helhet avdragas under det år, då utgiften för byggnadens uppförande ägt rum, nämligen i sådana fall då fråga är om rent tillfälliga byggnader, avsedda att användas endast ett fåtal år.

Värdeminskingsavdraget beräknas till viss procent av byggnadens värde. I princip bör det verkliga anskaffningsvärdet läggas till grund för beräkningen. Då svårigheter i många fall föreligger att styrka den faktiska anskaffningskostnaden för byggnad har i praxis godtagits en avskrivning på taxeringsvärdet (byggnadsvär-

det) under beskattningsåret. Understundom torde även andra värden kunna komma till användning, beroende på utredningen i det särskilda fallet, såsom bokförda värdet, brandförsäkringsvärdet eller ett särskilt efter värdering beräknat värde.

I fråga om fabriker och andra för industriell verksamhet avsedda byggnader får emellertid som underlag för beräkning av värdeminskningens avdraget inte alltid användas hela byggnadsvärdet. Från detta värde måste nämligen i förekommande fall avdragas värdet å sådana maskiner, som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde eller, om fastighetstaxering ännu inte ägt rum, vid sådan taxering kommer att åsättas särskilt maskinvärde. Värdet av i byggnad ingående maskiner som åsatts särskilt maskinvärde får nämligen avskrivas enligt reglerna för räknenskapsenlig eller planenlig avskrivning å inventarier beroende på om den skattskyldige är berättigad till räknenskapsenlig avskrivning beträffande dylika tillgångar eller inte. I fråga om avdrag för värdeminskning å övriga inventarier, vilkas värde vid fastighetstaxeringen visserligen inräknats i byggnadsvärdet men inte åsatts särskilt maskinvärde, gäller däremot de för värdeminskning av byggnad fastställda bestämmelserna. Detta innebär emellertid inte att sådana inventarier måste avskrivas efter samma låga procentsats som byggnaden i övrigt. I praxis har högre avdrag medgivits för hissar, värme pannor, varmvattencisterner m. m.

Storleken av procentsatserna för beräkningen av värdeminskningens avdraget har i praxis gjorts beroende av den förebragta utredningen om byggnadernas livslängd. Utan närmare utredning torde avdrag för värdeminskning å fabriksbyggnader merendels medgivas med 2–3 procent å anskaffningsvärdet. Efter utredning, som visar att byggnaden är underkastad särskilt stor slitning, kan högre avdrag få åtnjutas. Sålunda har exempelvis avdrag för värdeminskning av cellulosa fabrik av sten medgivits med 4 procent å anskaffningsvärdet.

Vid försäljning av byggnad, som är avsedd för stadigvarande bruk i rörelse, hänföres köpeskillingen för byggnaden inte till intäkt av rörelse — inte ens till den del som motsvaras av vid taxeringen tidigare åtnjutna avdrag för värdeminskning. Intäkten blir hänförlig till förvärvskällan inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet. Om influtet belopp blir skattepliktigt eller inte bedöms sålunda enligt reglerna för realisationsvinstbeskattning vid försäljning av fast egendom.

Investeringsfonder för konjunkturutmätning

Rätt att göra avsättning till investeringsfond tillkommer enligt 1955 års förordning om investeringsfonder för konjunkturutmätning, i nämnda förordningens nu gällande lydelse, svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening och svensk sparbank. Avsättning får ske till investeringsfond för rörelse med högst 40 procent av årsvinsten före skatt och under förutsättning att ett belopp motsvarande, för aktiebolag 46 procent och för ekonomisk förening och sparbank 40 procent av den gjorda avsättningen inbetalats å särskilt konto i riksbanken. Denna utbetalning skall ha verkställts senast den dag, då företaget har att avge allmän självdeklaration för det beskattningsår, då avsättning till investeringsfond skett. Enligt 9 § 1 mom. i förordningen

äger Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen besluta att investeringsfond under den tid och under de villkor i övrigt, som läget på arbetsmarknaden påkallar, skall eller må tas i anspråk för sitt ändamål. Beslutet kan vara generellt, d. v. s. avse samtliga företag eller företag av viss beskaffenhet eller också gälla visst eller vissa företag. Om sådant beslut meddelats, äger företaget från riksbanken utfå fyrtio procent eller, om aktiebolag uttager medel, som inbetalats efter den 30 juni 1960, eller ekonomisk förening uttager medel, som inbetalats efter nämnda dag men före den 1 juli 1963, fyrtiosex procent av det belopp av investeringsfonden, som skall eller må tagas i anspråk.

Emellertid äger Kungl. Maj:t efter ansökan från vederbörande företag besluta att investeringsfond får tagas i anspråk för sitt ändamål under längre tid än nyss sagts. Bestämmelser härom är införda i 9 § 3 mom. i förordningen. Förutsättningen för sådant beslut är, att det med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och övriga förekommande omständigheter befinnes vara av synnerlig vikt för det allmänna att viss investering igångsättes.

Under samma förutsättning kan Kungl. Maj:t enligt sistnämnda författningsrum meddela preliminärt beslut att investeringsfond, som framdeles avsättes, får tagas i anspråk för sitt ändamål. Om sådant preliminärt beslut meddelats, skall arbetsmarknadsstyrelsen meddela slutligt beslut i enlighet med det preliminära beslutet, sedan uppgift inkommit från länsstyrelsen om att avdrag för avsättning till investeringsfond medgivits vid inkomsttaxeringen.

Beslut om ianspråktagande enligt 3 mom. får avse högst 75 procent av sådana vid tidpunkten för beslutet kvarstående fondmedel, beträffande vilka beslut enligt 1 mom. inte meddelats, och, såvitt avser framtida investeringar, 75 procent av dessa. Det belopp som får tas i anspråk får vidare inte överstiga 75 procent av kostnaderna under den tid beslutet avser för däri angivna investeringar eller bidrag. Man får således vid tillämpning av 3 mom. inte avskriva mer än 75 procent av investeringskostnaderna med anlitande av investeringsfonden. Vid ianspråktagande enligt 3 mom. medges vidare inte det investeringsavdrag om 10 procent av ianspråktagna fondmedel, varom förmäles i 16 § första stycket i förordningen.

I samband med att 1963 års vårriksdag antog vissa ändringar i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning beslöts att avsättningar till konjunkturutjämningsfond fr. o. m. den 1 juli 1963 temporärt skulle kunna tas i anspråk i lokaliseringsfrämjande syfte. Rätten att använda investeringsfonderna för sådant ändamål upphörde emellertid när det statliga lokaliseringsstödet trädde i kraft den 1 juli 1965. Även efter denna tidpunkt har emellertid Kungl. Maj:t medgivit att investeringsfondsmedel fått användas i lokaliseringspolitiskt syfte. De tillstånd som därvid meddelats har avsett den begränsade rätt till ianspråktagande av fondmedel, som gäller enligt förenämnda 9 § 3 mom.

Frågornas tidigare behandling

Maskiner och inventarier

Frågan om rätt till avdrag för avskrivning på maskiner och inventarier på grundval av återanskaffningskostnaden har vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Motionsvis framställda lagstiftningsyrkanden om rätt till avdrag för framtida prisstegring på maskiner och inventarier har sålunda avvisats av riksdagen åren 1963—1966. I sitt betänkande nr 6/1966 åberopade utskottet bl. a. att gällande lagstiftning innehöll bestämmelser, vilka var ägnade att avsevärt reducera betydelsen av frågan om återanskaffningskostnad som underlag för avskrivning på maskiner och inventarier och att såväl företagsbeskattningskommittén som värdesäkringskommittén vid sina bedömningar funnit en indexreglerad avskrivningsmetod vara förenad med åtskilliga deklarations- och taxeringstekniska problem. Utskottet framhöll också att den förevarande frågan med hänsyn till dess komplicerade natur i första hand borde prövas i samband med företagsbeskattningen i dess helhet.

Byggnader

Frågan om avdrag för värdeminskning av byggnad i jordbruk och rörelse har likaledes prövats av riksdagen flera gånger, senast år 1966, då motionsyrkanden om utredning angående högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse lämnades utan åtgärd. I sitt förenämnda betänkande nr 6 uttalade utskottet att den i Sverige tillämpade lineära avskrivningsmetoden med enhetlig årlig avskrivningsprocent inte återspeglade den faktiska minskningen av en byggnads värde, varför ett införande av regler, som medgav högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse framstod som i och för sig önskvärt. En sådan ändring av gällande bestämmelser förutsatte emellertid enligt utskottets mening en omprövning av inkomstbegreppet och av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av fast egendom. Även avskrivningsreglerna för byggnad ansåg utskottet böra i första hand prövas av företagsskatteutredningen.

Om användning av beskattningen i lokaliseringspolitiskt syfte

Motioner med samma yrkanden som de i motionerna I:415 och II:535 framställda behandlades av bevillningsutskottet år 1966. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 6 framhöll utskottet att starka principiella skäl kunde anföras mot ett system som genom att bereda skattemässiga förmåner särskilt gynnade företag, vilka etablerades eller var etablerade på viss ort. Lokaliseringspolitiken borde enligt utskottets uppfattning främjas genom statliga stödåtgärder i enlighet med de riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik som uppdragits i propositionen 1964:185 och som godkänts av riksdagen. Ett beredande av lättnader vid beskattningen skulle betyda att staten mer eller mindre fortlöpande lämnade direkta driftsubventioner till företagen, varigenom icke bärkraftig företagsamhet skulle kunna hållas vid liv och konkurrensförhållandena mellan företagen snedvridas.

I fråga om investeringsfondernas utnyttjande för lokaliseringpolitiska ändamål framhöll utskottet att lokaliseringpolitiken borde främjas direkt genom statliga bidrag och lån och inte indirekt via beskattningsreglerna. Investeringsfondernas primära uppgift borde vara att utgöra ett verksamt medel i den konjunkturutjämnande politiken. Avsteg från denna huvudprincip borde endast ske i undantagsfall.

Motionerna

Maskiner och inventarier

I *motionerna I:162* och *II:195* framhålles att företagens självfinansieringsmöjligheter skulle förbättras om de skulle medges rätt till avskrivning å maskiners och inventariers återanskaffningsvärde. Avskrivning på sådana tillgångars historiska anskaffningsvärde medför att de samlade avskrivningarna i tider av fallande penningvärde är otillräckliga för anskaffning av ett mot den avskrivna tillgången svarande nytt inventarium.

Under den fria avskrivningsrättens tid kunde kapitalförtäring undvikas om företaget besatt tillräckligt avskrivningsunderlag och uppvisade ett bruttoresultat som medgav större årliga avskrivningar och alltså en förkortad avskrivningstid. Genom att den fria avskrivningsrätten togs bort har de företag som är skyldiga att följa kommunalskattelagens bestämmelser om redovisning av intäkt av rörelse kommit i ett sämre läge. Att avskrivning på återanskaffningsvärdet är en företagsekonomiskt korrekt redovisningsprincip illustreras bl. a. av att postverket, statens järnvägar och televerket sedan länge tillämpar denna princip.

Eftersom det inte är möjligt att beräkna en tillgångs framtida återanskaffningsvärde får ett schablonmässigt förfarande tillämpas. Erfarenhetsmässigt vet man att prisstegringen under ett inventariums ekonomiska varaktighetstid rör sig om 25 å 30 %. En avskrivning å 120 % av den ursprungliga anskaffningskostnaden skulle sålunda ge ett i stort sett tillfredsställande resultat.

Byggnader m. m.

Enligt motionärerna i *motionerna I:99* och *II:132* är de avskrivningsregler som för närvarande gäller beträffande byggnader, som ingår i rörelse eller jordbruk, inte tillfredsställande utformade. Den verkliga värdeminskningen och den tillåtna avskrivningen överensstämmer inte i tiden, och även sett på byggnadernas totala livslängd uppstår ofta betydande differenser, då avskrivningstiden i allmänhet är för lång i förhållande till anläggningarnas ekonomiska livslängd.

Det torde vara så att användningssätten för byggnader tillhörande industri och jordbruk snabbt skiftar. Genom den forcerade strukturomvandling som kännetecknar näringslivet, inträffar ofta stora värdeminskningar på kort tid. Den snabba anpassning som numera fordras till en ny konkurrenssituation bromsas genom de nuvarande avskrivningsreglerna.

För att undvika de risker som här nämnts bör ändring av avskrivningsreglerna för byggnader i rörelse och jordbruk övervägas, så att man närmar sig det norska systemet med initialavskrivning för byggnader med 12 procent.

Jordbruksutredningen har i sitt i fjol avgivna huvudbetänkande bl. a. framhållit, att avskrivningsregler, anknutna till den ekonomiska livslängden av ifrågakvarande investeringar, skulle få en rationaliseringsbefrämjande verkan för jordbruket. Frågan om högre initialavskrivning upptogs dock inte i jordbruksutredningens förslag.

Företagsskatteutredningen kan beräknas avlämna delbetänkande under innevarande år angående ändrade avskrivningsregler m. m. beträffande fast egendom. Emellertid finner motionärerna det angeläget att riksdagen redan genom skrivelse till Kungl. Maj:t söker garantera, att regler som medger högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse kan beslutas av riksdagen senast 1968.

Om användning av beskattningen i lokaliseringspolitiskt syfte

I motionerna I:415 och II:535 erinras om att kommittén för näringslivets lokalisering i sitt betänkande förordat att investeringsfonderna tills vidare skulle få användas i lokaliseringspolitiskt syfte men att kommittén fann investeringsfonderna på längre sikt mindre lämpliga i det lokaliseringspolitiska syftet och i stället förordade särskild rätt till initialavskrivning som lokaliseringspolitiskt medel. I propositionen 1964:185 angående riktlinjerna för lokaliseringspolitiken föreslogs emellertid att investeringsfondernas användning i lokaliseringspolitiskt syfte skulle upphöra, när det nya statliga lokaliseringstödet trädde i kraft. Investeringsfonderna skulle i fortsättningen användas endast i konjunkturpolitiskt syfte. Detta blev också riksdagens beslut. Även efter den 1 juli 1965 har emellertid investeringsfondsmedel fått användas på ett sätt, som varit av betydelse för det lokaliseringspolitiska syftet. I statsverkspropositionen framhåller departementschefen vid sin behandling av frågan om lokaliseringsbidragen, att för exempelvis Norrbottens län ca 900 nya sysselsättningstillfällen beräknas tillkomma i olika företag som en följd av att investeringsfondsmedel fått tas i anspråk efter den förutnämnda tidpunkten. Dessa tillstånd, som meddelats av regeringen, torde emellertid i stort sett ha lämnats endast till storföretag. En annan regel synes ha varit att huvuddelen av investeringarna varit knuten till de stora byggelsekoncentrationerna och endast en mindre del till de områden som har behov av en aktiv lokaliseringspolitik. Detta anser motionärerna otillfredsställande från lokaliseringspolitisk synpunkt.

Erfarenheterna ger vid handen, att beskattningssystemets utformning kan ha stor positiv betydelse för det lokaliseringspolitiska syftet. Även i andra länder, där man mera genomgående använt skattesystemet i lokaliseringspolitiken, har man noterat en positiv effekt.

Motionärerna finner det angeläget att skatteinstrumentet på ett mera konsekvent sätt kommer till användning även i vårt lands lokaliseringspolitik och anser att frågan om den lämpligaste utformningen av ett lokaliseringspolitiskt skatteinstrument skyndsamt bör utredas.

Även om det inte befinnes lämpligt att permanent använda investeringsfonderna i lokaliseringspolitiskt syfte, bör de dock, i avvaktan på resultatet av den föreslagna utredningen, kunna användas i lokaliseringspolitiskt syfte särskilt inom norra stöd-området och områden, som enligt riksdagens beslut kan bli jämställda därmed. Men det bör då ske enligt de generella bestämmelser som gällde för tiden fram t. o. m. den 30 juni 1965.

Utskottet

De motioner utskottet har att behandla i förevarande betänkande syftar dels till en liberalisering av reglerna rörande värdeminskingsavdrag för byggnader, maskiner och inventarier i inkomstkällorna jordbruksfastighet och rörelse, dels till att genom olika lättnader i beskattningen stimulera företagsamhet inom vissa områden.

Utskottet upptar först till behandling de motionsyrkanden som avser värdeminskning av maskiner och inventarier.

Enligt gällande regler för beräkning av inkomst av rörelse och inkomst av jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder åtnjuter skattskyldig i princip avdrag för kostnad för anskaffning av maskiner och inventarier för stadigvarande bruk i form av värdeminskingsavdrag. För bestämmande av avdragets storlek anvisar kommunalskattelagen olika avskrivningsmetoder, vilka har det gemensamt att hela anskaffningskostnaden får avskrivas under kortare eller längre tid. I allmänhet får avdrag ske årligen med en på visst sätt beräknad del av anskaffningskostnaden, men i fråga om inventarier med en varaktighetstid av högst tre år gäller att hela kostnaden för tillgången får avdragas på en gång det år under vilket tillgången i fråga anskaffats.

I motionerna I:162 och II:195 yrkas sådan ändring av gällande beskattningsregler att ett schablonavdrag kan erhållas för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier.

Enahanda yrkande har tidigare på förslag av bevillningsutskottet upprepade gånger avvisats av riksdagen.

Bevillningsutskottet har vid prövning av förevarande fråga bl. a. framhållit att gällande lagstiftning innehåller bestämmelser, vilka som helhet framstår som tämligen liberala i jämförelse med vad som gäller i andra, med Sverige jämförbara länder. Utskottet har hänvisat till att såväl företagsbeskattningskommittén som värdesäkringskommittén funnit en indexreglerad avskrivningsmetod vara förenad med åtskilliga deklara-tions- och taxeringstekniska problem och utskottet har också framhållit att förevarande fråga lämpligen bör prövas i samband med företagsbeskattningen i dess helhet. På grund härav och då vad motionärerna anfört inte utgör skäl för ändrat ståndpunktstagande från utskottets sida avstyrker utskottet lagstiftningsyrkandet i motionerna I:162 och II:195.

I fråga om byggnad tillämpas i svensk beskattningsrätt en lineär avskrivningsmetod med enhetlig årlig avskrivningsprocent.

I motionerna I:99 och II:132 yrkas förslag senast till 1968 års riksdag om högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse.

Utskottet har tidigare i olika sammanhang understrukit önskvärdheten av att avskrivningsregler införes, som medger högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse men samtidigt erinrat om att en ändring av gällande regler för värdeminskning förutsätter en omprövning av inkomstbegreppet och av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av fast egendom. Utskottet har bl. a. därför ansett avskrivningsreglerna för byggnad böra i första hand prövas av företagskatteutredningen.

Av 1967 års riksdagsberättelse framgår att denna utredning redan under år 1967 beräknas avlämna ett delbetänkande angående ändrade avskrivningsregler m. m. beträffande fast egendom. Enligt utskottets mening finns det därför skäl anta att förslag till nya regler om avdrag för värdeminskning av byggnad kan föreläggas inom en relativt snar framtid. Anledning saknas således att biträda skrivelseyrkandet i motionerna I:99 och II:132.

Utskottet har slutligen att ta ställning till yrkandena i motionerna I:415 och II:535 avseende dels utredning av frågan om beskattningssystemets användning i den aktiva lokaliseringpolitiken, dels medgivande att investeringsfonderna för konjunkturutjämning tills vidare används i lokaliseringspolitiskt syfte i enlighet med de grunder som gällde t. o. m. den 30 juni 1965.

Som bevillningsutskottet framhöll föregående år, då samma motionsyrkanden var föremål för utskottets behandling, kan starka principiella skäl anföras mot ett system som, genom att bereda skattemässiga förmåner, särskilt gynnar företag vilka etableras eller är etablerade på viss ort. Det statliga stödet till lokalisering bör ges i enlighet med de riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik som uppdragits i prop. 1964:185 och som godkänts av riksdagen. Särskilda lättnader vid beskattningen skulle innebära att staten lämnade direkta driftsubventioner till företagen. Härigenom skulle också icke bärkraftig företagsamhet kunna hållas vid liv och konkurrensförhållandena mellan företagen kunna snedvridas. Särskilt i fråga om företag som är nyetablerade på viss ort torde det inte sällan förhålla sig så att verksamheten under de första åren är förlustbringande. I fråga om sådana företag kan således värdet av den skatteförmån motionärerna förordar ifrågasättas.

Vad slutligen angår frågan om investeringsfonderna och deras användning i lokaliseringspolitiskt syfte vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t även efter den 1 juli 1965, då det statliga lokaliseringstödet började tillämpas, i ett flertal fall medgivit, att fonderna använts i sådant syfte. Utskottet har redan framhållit att stödet till lokaliseringpolitiken främst bör främjas direkt genom bidrag och lån och inte indirekt via beskattningen. Investeringsfonder bör i första hand användas som ett medel i den konjunkturutjämnande politiken och endast i undantagsfall för annat ändamål.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I:415 och II:535.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstkällorna jordbruksfastighet och rörelse

att de likalydande motionerna I:99 av herr Johan Olsson m. fl. och II:132 av herr Jonsson m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier

att de likalydande motionerna I:162 av herr Ottosson m. fl. och II:195 av herr Nordgren m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) beträffande beskattningssystemets användning i den aktiva lokaliseringpolitiken

att de likalydande motionerna I:415 av herr Bengtson m. fl. och II:535 av herr Hedlund m. fl. i denna del icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D) beträffande investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte

att de likalydande motionerna I:415 av herr Bengtson m. fl. och II:535 av herr Hedlund m. fl. i denna del icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1967

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson, Yngve Nilsson*, Stefanson, Gösta Jacobsson, Hellebladh, Paul Jansson, Tistad* och Stadling; samt

från a n d r a kammaren: herrar Brandt, Allard, Gustafson i Göteborg, Vigelsbo, Asp, Andersson i Essvik, Eriksson i Bäckmora, Enskog*, Kristenson och Söderström.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer

A) beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstkällorna jordbruksfastighet och rörelse

1) av herrar Stefanson, Tistad, Gustafson i Göteborg, Vigelsbo, Eriksson i Bäck-

mora och *Enskog*, vilka — under återopande av innehållet i motionerna I:99 och II:132 — ansett, att utskottet under punkten A bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I:99 av herr Johan Olsson m. fl. och II:132 av herr Jonsson m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1968 års riksdag om en sådan ändring av avskrivningsreglerna för byggnad, som ingår i rörelse eller jordbruk, att en ökad avskrivning kan medges under byggnadens första tid.

2) av herrar *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson* och *Söderström*.

B) beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier

3) av herrar *Stefanson*, *Tistad*, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo*, *Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka — under återopande av innehållet i motionerna I:162 och II:195 — ansett, att utskottet under punkten B bort hemställa,

att riksdagen, med anledning av de likalydande motionerna I:162 av herr Ottosson m. fl. och II:195 av herr Nordgren m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till rätt i skattelagstiftningen till avskrivning på återanskaffningsvärdet för maskiner och inventarier.

4) av herrar *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson* och *Söderström*, vilka — under återopande av innehållet i motionerna I:162 och II:195 — ansett, att utskottet under punkten B bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I:162 av herr Ottosson m. fl. och II:195 av herr Nordgren m. fl., måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

C) beträffande beskattningssystemets användning i den aktiva lokaliseringpolitiken

5) av herrar *Stefanson*, *Tistad*, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo*, *Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka — under återopande av innehållet i motionerna I:415 och II:535 — ansett, att utskottet under punkten C bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I:415 av herr Bengtson m. fl. och II:535 av herr Hedlund m. fl. i nu förevarande del, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning i fråga om möjligheterna att använda beskattningssystemet i den aktiva lokaliseringpolitikens syfte.

D) beträffande investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte

6) av herrar *Vigelsbo* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka — under återopande av in-

nehållet i motionerna I:415 och II:535 — ansett, att utskottet under punkten D bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I:415 av herr Bengtson m. fl. och II:535 av herr Hedlund m. fl., i vad motionerna avser frågan om investeringsfondernas användning i lokaliseringspolitiskt syfte, medge att investeringsfonderna inom lokaliseringspolitiskt stödområde må användas i lokaliseringspolitiskt syfte tills vidare enligt de grunder, som gällde t. o. m. den 30 juni 1965.

7) av herrar *Stefanson, Tistad, Gustafson* i Göteborg och *Enskog*.